Konstitutionsutskottets betänkande 1985/86:6

om vissa frågor rörande säkerhetsskyddet i riksdagen (förs. 1984/85:26)

KU
1985/86:6

Sammanfattning

I betänkandet behandlas vissa säkerhetsfrågor som aktualiserades av riksdagen i samband med att lagen (1983:953) om säkerhetsskydd i riksdagen antogs. Frågorna har varit föremål för utredning inom förvaltningskontoret.

Utskottet tillstyrker förvaltningskontorets förslag om ett tillägg till riksdagsordningen med innebörd att besökare som inte rättar sig efter en anmodan att lämna ifrån sig ytterkläder, väskor och andra föremål, som inte bör medföras till åhörarläktaren, får vägras tillträde till denna. Ett förslag om att riksdagen låter utreda behovet av en särskild lagstiftning om skärpt inpasseringskontroll vid åhörarläktaren i speciella situationer tillstyrks också av utskottet.

Utskottet godtar även förvaltningskontorets förslag till åtgärder för att förhindra lagring i säkerhetssystemet av uppgifter om hur nyckelkort används i kortläsare i riksdagens byggnader. Vid framtida modifiering eller utbyte av programvara i riksdagens säkerhetsdator bör enligt utskottet beaktas möjligheten till mer ingripande åtgärder.

I övrigt behandlas bl. a. frågan i vilken utsträckning bevakningen i riksdagen skall ombesörjas av egen personal eller av bevakningsföretag. Utskottet anser i likhet med förvaltningskontoret att den nuvarande ordningen för närvarande bör behållas.

Förslaget

Förvaltningskontoret hemställer

1. att riksdagen antar det i bilaga till förslag 1984/85:26 framlagda förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen,
2. att riksdagen under parlamentarisk medverkan låter utreda frågan om en lag om skärpt kontroll i vissa fall vid inpassering till riksdagens åhörarläktare,
3. att riksdagen godkänner vad förvaltningskontoret i övrigt anfört i förslag 1984/85:26.

Lagförslaget fogas som bilaga till detta betänkande.

1 *Riksdagen 1985/86. 4 saml. Nr 6*

Riksdagen antog hösten 1983 en lag om säkerhetsskydd i riksdagen (1983:953).

I samband med att lagen antogs uppdrog riksdagen (KU 1983/84:6) åt förvaltningskontoret att utvärdera säkerhetsåtgärderna i riksdagen med hänsyn till bl. a. den öppenhet som skall prägla riksdagens arbete. Härvid åsyftades bl. a. inpasseringskontrollen till åhörarläktaren.

Genom riksdagsbeslutet aktualiserades även vissa integritetsfrågor med anledning bl. a. av att riksdagen i samband med återflyttningen till Helgeandsholmen tagit i bruk ett nytt delvis databaserat säkerhetssystem. Detta system rymmer en teknisk möjlighet att centralt lagra information om hur s. k. nyckelkort används i kortläsare i riksdagens byggnader. Konstitutionsutskottet uttalade att denna möjlighet till lagring av information borde tas bort. Förvaltningskontoret gavs i uppdrag att verkställa detta.

Utskottet tog också upp frågan i vilken utsträckning bevakningen borde handhas av riksdagens egen vaktpersonal eller av inhyrd bevakningspersonal. Utskottet uttalade att man borde undersöka om det inte vore att föredra att personalen vid larmcentralen skall vara riksdagsanställd.

I förvaltningskontorets förslag läggs nu för riksdagens godkännande fram en redovisning av de åtgärder som vidtagits med anledning av riksdagens tidigare uttalanden.

Beträffande *riksdagens åhörarläktare* föreslår förvaltningskontoret ett tillägg till de allmänt hållna bestämmelserna i riksdagsordningen (RO 2.4.1) om ordningen på åhörarläktaren. Enligt förslaget bör RO innehålla en klar regel av innebörd att besökare som inte rättar sig efter en anmodan att lämna ifrån sig ytterkläder, väskor och andra föremål, som inte bör medföras under besöket på åhörarläktaren, får vägras tillträde till denna. Syftet härmed är att förebygga uppkomsten av situationer som medför störningar av ordningen eller hot mot säkerheten på åhörarläktaren. Vidare föreslås att riksdagen under parlamentarisk medverkan låter utreda frågan om en särskild lagstiftning om skärpt inpasseringskontroll till åhörarläktaren i vissa speciella lägen.

Utskottet tillstyrker den föreslagna ändringen i RO 2.4.1. Ikraftträdandet av lagändringen bör dock flyttas fram till den 1 januari 1986. Utskottet vill i sammanhanget även framhålla följande.

De föremål som inte får medföras till åhörarläktaren skall enligt förslaget tas emot mot kvitto. Föremålen skall förvaras på ett betryggande sätt. Möjlighet skall finnas till förvaring i stöldsäkra förvaringsboxar. Utskottet vill härvid erinra om bestämmelserna i 34 och 36 §§ lagen om säkerhetsskydd i riksdagen. Av nämnda bestämmelser följer att besökare skall kunna få tillträde till åhörarläktaren utan att behöva uppge sin identitet. Detta innebär att bevakningspersonalen vid utlämnande av kvitton och nycklar till låsbara förvaringsutrymmen inte får inhämta uppgifter om besökarens namn. Skulle en besökare begära att det utfärdas ett särskilt bevis om att föremål inlämnats till förvaring bör inte heller sådant bevis förses med besökarens namn om inte denne särskilt begär detta. Beviset bör emellertid innehålla datum och en beskrivning av föremålet.

Om en besökare inte rättar sig efter bevakningspersonalens anmaningar

bör enligt utskottets mening tjänstgörande säkerhetschef tillkallas. Denne får då bedöma om besökaren skall vägras tillträde till åhörarläktaren. Det kan tänkas inträffa att någon som vägras tillträde till åhörarläktaren inte frivilligt rättar sig efter detta. Ett ingripande kan då bli nödvändigt för att hindra besökaren från att komma in på åhörarläktaren eller för att avlägsna honom från lokalerna. Bland bevakningspersonalen vid allmänhetens entré bör därför alltid ingå personer med förordnande enligt lagen (1980:578) om ordningsvakter samt med de befogenheter som följer av 13 § polislagen (1984:387).

Utskottet tillstyrker även förslaget att riksdagen under parlamentarisk medverkan låter utreda frågan om en skärpt kontroll i vissa fall vid inpassering till åhörarläktaren. Enligt utskottets mening bör utredningens uppdrag endast gälla frågan om det för säkerhetsskyddet i riksdagen finns behov av en sådan särskild lagstiftning som avses i förvaltningskontorets förslag.

I förslaget förordas vissa åtgärder till skydd för den personliga integriteten vid användandet av *riksdagens säkerhetssystem.*

Riksdagen (KU 1983/84:6) har tidigare uttalat sig för ett borttagande av olika tekniska möjligheter till lagring i säkerhetssystemet av information som kan hänföras till enskilda personer. Uttalandet avsåg närmast lagring av uppgifter om hur s. k. nyckelkort används i kortläsare och videoinspelning från övervakningskameror i riksdagens byggnader.

Beträffande lagring av uppgifter om användning av nyckelkort har en inom förvaltningskontoret utförd utredning visat, att det inte är möjligt att avlägsna varje teknisk möjlighet till sådan lagring utan en omkonstruktion av delar av datasystemets programvara. De tekniska och kostnadsmässiga konsekvenserna av en sådan modifiering kan inte helt överblickas.

Förvaltningskontoret förordar därför vissa mindre ingripande åtgärder. Dessa bygger på att den skrivare på vilken uppgifter kan lagras avlägsnas och att möjligheten till inkoppling av skrivaren i säkerhetsdatorn förhindras genom låsning och plombering. Skrivaren skall få kopplas in och användas endast för felsökning i samband med service av datasystemet.

Enligt utskottets mening får de förordade åtgärderna anses godtagbara med hänsyn till säkerhetssystemets nuvarande utformning. Utskottet vill emellertid framhålla att när det senare kommer i fråga att modifiera eller byta ut programvara i datasystemet bör i det sammanhanget beaktas möjligheterna att göra mer ingripande åtgärder.

Förvaltningsstyrelsen har tidigare beslutat att videoupptagningar från övervakningskameror i riksdagens byggnader inte får göras. Videoapparaturen och kabelanslutningar till kamerorna har avlägsnats. Utskottet har ingen erinran mot de vidtagna åtgärderna.

Den anläggning i telefonväxeln som skall möjliggöra upptagning på band av bombhot och liknande hot mot riksdagens verksamhet bör enligt förslaget få användas i samband med öppnandet av riksmöten och vid andra speciella tillfällen. Utskottet vill betona att denna möjlighet att registrera telefonsamtal måste användas med yttersta restriktivitet.

Frågan om *bevakningspersonalens sammansättning* har tidigare ägnats stor uppmärksamhet i samband med behandling av frågor rörande säkerhets-

skyddet i riksdagen. I en rapport som den s. k. arbetsgruppen för beredskapsfrågor (AGB) avlämnade i februari 1982 förordades att bevakningen i huvudsak skulle omhänderhas av personal från bevakningsföretag. Vid remissbehandlingen av rapporten framkom att många remissinstanser ansåg det vara angeläget att passerkontrollerna i de mest använda ingångarna skulle skötas av riksdagens egen personal.

Förvaltningsstyrelsens majoritet ansåg (förs. 1982/83:10) att de mest använda ingångarna borde bemannas med egen personal medan personal från bevakningsbolag borde anlitas för "bevakningscentral, läktare jämte entré, nattbevakning, ronderingar och tillfälliga behov, t. ex. för att ersätta riksdagsanställd bevakningspersonal vid sjukdom eller semester".

I sitt betänkande med anledning av förslag 1982/83:10 uttalade konstitutionsutskottet (KU 1982/83:19) att förvaltningsstyrelsens förslag innebar i stort ett bibehållande av den dittills tillämpade ordningen. Utskottet betonade vikten av att de mest anlitade ingångarna skulle bemannas med riksdagens egen personal. Annan personal borde huvudsakligen användas för speciella uppgifter och tillfälliga behov. Som skäl för denna ståndpunkt anförde utskottet att bevakningspersonalens möjligheter att känna igen riksdagsledamöter och tjänstemän därigenom skulle ökas. En sådan lösning skulle också medföra att större omsorg kunde visas i fråga om att hjälpa andra besökande till rätta. Häri låg också ett säkerhetsintresse. Utskottet godtog mot denna bakgrund styrelsens övriga förslag om bevakningens utformning, men framhöll att den föreslagna ordningen måste ses som en försöksverksamhet.

Vid behandlingen av lagen om säkerhetsskydd i riksdagen återkom konstitutionsutskottet till frågan om bevakningspersonalens sammansättning (KU 1983/84:6). Utskottet framhöll betydelsen av att det uttalande som utskottet tidigare gjort rörande bevakningspersonalen och som riksdagen ställt sig bakom skulle bli tillgodosett i den löpande planeringen av hur bevakningen skulle vara organiserad. Utskottet förordade att det borde undersökas om personalen vid bevakningscentralen skulle vara riksdagsanställd.

Den utredning som förvaltningskontoret nu gjort med anledning av det tidigare riksdagsuttalandet har visat att larmcentralen (bevakningscentralen) utgör en ekonomisk och personell bas för det av riksdagen anlitade bevakningsföretagets uppdrag i riksdagen. Om bevakningsföretagets personal i larmcentralen skulle ersättas av egen personal skulle detta komma att påverka inhyrningen av personal för andra ändamål. Mot denna bakgrund och med hänsyn även till ekonomiska och praktiska skäl har förvaltningsstyrelsen enhälligt förordat ett bibehållande av den nuvarande ordningen.

Enligt utskottets mening finns det för närvarande inte anledning till annan bedömning beträffande bevakningspersonalens sammansättning än den som förvaltningsstyrelsen gjort. Utskottet anser således i likhet med styrelsen att den nuvarande ordningen bör behållas. Enligt utskottets mening är det emellertid angeläget att förvaltningskontoret fortlöpande följer upp hur bevakningssystemet fungerar i de hänseenden som nämnts i de tidigare riksdagsuttalandena.

Beträffande förslaget i övrigt har utskottet inte funnit anledning till något särskilt uttalande.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ändring i riksdagsordningen*

att riksdagen med bifall till förslag 1984/85:26 i denna del antar det i bilagan framlagda lagförslaget med den ändringen att lagen skall träda i kraft den 1 januari 1986,

2. beträffande *en särskild lag om skärpt inpasseringskontroll* i vissa fall

att riksdagen med bifall till förslag 1984/85:26 i denna del uppdrar åt förvaltningskontoret att låta under parlamentarisk medverkan utreda frågan om behovet av skärpt kontroll i vissa fall vid inpassering till riksdagens åhörarläktare,

3. beträffande *förslag 1984/85:26 i övrigt*

att riksdagen godkänner vad utskottet anfört med anledning av förslaget.

Stockholm den 21 november 1985

På konstitutionsutskottets vägnar

Olle Svensson

Närvarande: Olle Svensson (s), Wivi-Anne Cederqvist (s), Birgit Friggebo (fp), Bertil Fiskesjö (c), Kurt Ove Johansson (s), Hans Nyhage (m), Sture Thun (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Sören Lekberg (s), Bengt Kindbom (c), Nils Berndtson (vpk), Ulla Pettersson (s), Kristina Svensson (s), Ingela Mårtensson (fp) och Gunnar Hökmark (m).

Förslag till

Lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs att tilläggsbestämmelsen 2.4.1 riksdagsordningen[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Tilläggsbestämmelse 2.4.1	
I plenisalen skall finnas särskilda platser för åhörare. Åhörare som uppträder störande kan genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörare, kan talmannen utvisa samtliga åhörare.	*Besökare till åhörarläktaren skall på anmodan avlämna ytterkläder och väskor samt föremål, som kan användas för att störa ordningen i plenisalen, för förvaring under besöket på åhörarläktaren i för ändamålet avsedda utrymmen. Den som inte efterkommer sådan anmodan får vägras tillträde till åhörarläktaren.*

Denna lag träder i kraft den 1 december 1985.

[1] Riksdagsordningen omtryckt 1983: 86.